

Menorca, deu anys de Reserva de la Biosfera

IMATGES I. CABRILS

El 8 d'octubre del 1993 la UNESCO declarà l'illa de Menorca Reserva de la Biosfera. Aquest reconeixement de valors del patrimoni natural i cultural de l'illa portava amb ell mateix el compromís de la seva conservació en forma compatible amb la ri-

quesa econòmica a llarg termini. S'ha aconseguit, això? El desè aniversari de la declaració de Menorca com una de les 411 reserves de la biosfera que hi ha repartides per tot el món ha donat l'oportunitat de reflexionar sobre els èxits i els fracassos de la Reserva.

La Reserva de la Biosfera de Menorca compleix deu anys. El repte que assumiren l'any 1993 les autoritats polítiques de l'illa d'estimular i propagar una experiència singular de desenvolupament sostenible comença a donar alguns fruits. Projectes com el Pla Territorial de Menorca, el Camí de Cavalls, la Reserva Marina de la costa nord o la redacció i aprovació del Pla de Gestió dels Residus Sòlids Urbans en són bons exemples. Malgrat tot, no s'ha pogut tirar endavant la llei de la reserva de la biosfera.

L'acord és gairebé general: després d'una primera etapa marcada per l'escepticisme, s'han començat a fer coses. L'aprovació definitiva del Pla Territorial de Menorca, que posa límits al creixement desordenat del territori, n'ha estat una passa decisiva. La declaració de Menorca va oferir una bona ocasió per a la divulgació del respecte a l'entorn natural de l'illa en detriment d'una economia destructiva. Però aconseguir això, és a dir, un entorn equilibrat que harmonitzi l'activitat econòmica amb la conservació de la natura i on s'aprofitin els recursos naturals d'una forma més racional, no és gens fàcil. A l'hora de la veritat, les autoritats polítiques s'han trobat que no hi ha un manual i que la Reserva s'ha d'inventar i fer cada dia.

La presidenta mateixa del Consell, Joana Barceló, s'ha referit al Pla Territorial Insular (PTI) com a element clau de la Reserva, com l'eina que materialitza en forma d'una norma aprovada per la majoria de partits el concepte de sostenibilitat que pregona la declaració.

Juntament amb el PTI, ha estat aprovat pel Parlament la llei de Camí de Cavalls, que ha marcat una fita històrica per a totes les entitats ciutadanes que durant aquests anys han lluitat plegades per reivindicar el lliure pas per la sendera. Al mateix temps se n'ha aprovat la delimitació del traçat i s'han iniciat els tràmits per expropiar-ne les servituds de pas. La gestió del litoral, basada en un concepte de recurs natural, no purament turístic, l'elaboració de les Agendes Locals 21 pels diferents municipis, el desenvolupament del programa Life sobre protecció d'espècies vegetals amenaçades i la creació d'una reserva marina a la costa nord són alguns dels principals èxits assolits. A Menorca, a més, es depura més del 70% de les aigües brutes. S'han tancat nombrosos femers incontrolats i s'ha constituït un consorci format pel Con-

FRANCS L'CAMINS

sell i els ajuntaments, per tal de tractar els residus sòlids urbans (RSU). Funciona, a Milà (Maó), una planta de tractament que elabora compost i que recupera el paper i el vidre. L'aplicació de la recollida selectiva, que ha trobat un canal adequat a través del Pla de Gestió dels Residus Sòlids Urbans, aprovat durant l'últim mandat, ha gaudit d'una bona acollida per part de la població. Les administracions locals, a més, s'han fet fortes a l'hora de prestar suport al projecte.

En el capítol dels deures, tant Esquerra Unida com el PSM de Menorca han fet esment de la llei de la reserva de la biosfera, que, deu anys després, encara continua sense veure la llum. Algunes de les autoritats més destacades de la Reserva, com el coordinador de l'Oficina de la Reserva de la Biosfera, el biòleg Joan Rita, han advertit contra alguns perills que amenacen el creixement sostenible de Menorca, entre els quals situa alguns dels projectes que poden fer possible la correlació de forces a Ciutadella, únic municipi de l'illa governat pel PP. La dessaladora prevista a Cala en Bosch o el dic exterior que es vol construir al

port, on la Conselleria d'Obres Públiques vol invertir 36 milions d'euros, en són dos exemples.

D'altres veus autoritzades, com la de l'expresident del Consell Científic de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), Tomàs Vidal, han avisat d'un altre perill: el risc que es perdi d'aquí a pocs anys la imatge bucòlica del camp menorquí, si les autoritats polítiques no s'impliquen de valent per posar remei a la difícil situació que viuen els pagesos.

Els sistemes naturals. A Menorca es poden trobar la major part dels sistemes naturals significatius de l'àrea mediterrània en un bon estat de conservació. Com que es tracta d'una illa, s'ha d'afegir la presència d'un nombre important d'endemismes i particularismes ecològics. A la vegada, l'illa disposa d'un patrimoni arqueològic, històric i cultural digne de consideració. El paper de l'agricultura i la seva evolució al llarg de la història de Menorca és un dels factors clau d'aquesta interrelació entre territori i l'economia. Encara avui, el 50% de la superfície de l'illa es cultiva de manera efectiva.

D'altra banda, el turisme ha passat a ser l'activitat més dinàmica de l'economia insular. L'IME ha estat el motor principal de la declaració. Aquest organisme ha projectat un instrument de recollida de dades, elaboració d'informació i suport logístic al servei de l'estratègia de desenvolupament sostenible. L'estructura de la Reserva de la Biosfera de Menorca està condicionada pel fet de correspondre a un àmbit insular, a la dispersió de les explotacions agrícoles, a la propietat de la terra en el moment de la declaració i a la legislació actual de protecció dels espais naturals. De bon començament, es va definir com a primera zona-nucli s'Albufera des Grau i la seva àrea d'influència. Les zones d'esmoreïment a Menorca tenen caràcter de zones-nucli de segon ordre, i es corresponen amb la resta de les Àrees Naturals d'Especial Interès (ANEI) declarades pel Parlament de les Illes. Les ANEI, inclosa l'Albufera des Grau, representen el 41% del territori insular, la qual cosa significa que gairebé la meitat del territori de Menorca està protegida.

Carles Marquès